

ДВА НОВЦА

Био некакав сиромаш човек, који се свакојако прометао, па најпосле набере врећу маховине и метнувши одозго мало вуне понесе на вашар да прода све место вуне с врећом заједно. Идући тако на вашар састане се с једним човеком, који је исто тако понео на вашар врећу шешарица да прода место ораха, којима је одозго с врха шешарице био мало покрио. Пошто на питање шта који има у врећи један одговори да носи на вашар орахе а други вуну, навале обојица да пазаре хеспап онде на путу. Онај што је имао маховину доказујући да је скупља вуна од ораха заиште прида, али кад види да онај што је имао шешарице не да прида ништа, него хоће онако да пазаре једно за друго, он помисли да су бољи и ораси него маховина. И тако после дугога ценкања погоде се да онај што је имао шешарице да оноем другом два новца прида, али не имајући ни њих код себе остане му их дужан, и као за бољу тврђу да ће му их за цело вратити побрате се. Променивши сад вреће побегне један на једну а други на другу страну мислећи сваки да је другог преварио, а кад дођу сваки својој кући и изруче хеспап из врећа, онда виде да ни један управо није преварен. После некога времена дигне се онај што је имао маховину да тражи свога побратима и да иште два новца, и нашавши га у једном селу код попа у најму каже му:

“Ти, побратиме, превари мене.”

А он му одговори:

„Вала, побратиме, и ти си мене.”

По том онај стане искати два новца говорећи да оно ваља платити што је обречено и побратимством потврђено. И овај пристане да ваља платити, али се стане изговарати да нема два новца, “него” вели “у мога попа за кућом има велика јама у земљи, у коју он често силази, и по свој прилици биће у њој новаца или каквих других скупочених ствари; него хајде довече спусти ти мене у јаму, па кад је опленимо, онда ћемо добит поделити, и ја ћу ти платити два новца.” Овај на то пристане. Кад буде у вече, попов најамник нађе врећу и уже, па отишавши с побратимом над јаму, уђе у врећу, и побратим га свеже преко среде, па спусти у јаму. Кад овај доле изиђе из вреће, и по јами туц тамо туц амо не нађе ништа до жита, помисли у себи:

“Ако ја побратиму сад кажем да нема ништа, он може отићи и мене у јами оставити, па што ћу сутра од попа кад ме нађе у јами?”

Па онда опет уђе у врећу, и добро се свеже ужем, па повиче побратиму:

“Побратиме, вуци врећу, пуна је свашта!”

Вукући побратим врећу, помисли у себи:

“Шта да ја ово делим с побратимом? Боље је да ја ово носим сам, а он нека гледа како ће изићи из јаме.”

Па упртивши врећу с побратимом на леђа, побегне преко села: а за њим пристане много паса лајући и гонећи га. Кад мало посустане, и врећа му се низ леђа пониско обеси, онда побратим из вреће повиче: “Дужи, побратиме, уједоше ме пси!”

Кад овај то чује, а он баци врећу на земљу. Онда онај из вреће рекне: “Тако ти, побратиме, шћаше мене да превариш?”

А онај му одговори:

“Вала и ти си мене преварио.”

И онде после дугога разговора обрече онај што је дужан два новца да ће их јамачно платити кад му побратим други пут дође, па се растану. После много времена овај што је био у попа у најму стече своју кућицу и ожени се, и један дан седећи са женом пред кућом опази поиздалека побратима где се упутио у право к његовој кући, па повиче жени: “Жено! ето мога побратима! Дужан сам му два новца. Сад се већ нема куд камо, јер сам му обрекао платити их кад ме нађе. Него ја идем лећи у кући, а ти ме покриј, па се пренемажи и јаучи, и кажи да сам умро, те ће се он онда вратити натраг.”

Па онда легне у кући налеђашке и прекрсти руке, а жена га покрије и стане јаукати. У том побратим пред кућу, и назвавши јој “Помози Бог!” запита јели то кућа тога и тога; а жена му пренемажући се одговори: “Јест, куку мене кукавици, ево га у кући где лежи мртав.”

Онда побратим рекне:

“Бог да му душу прости! Он је био мој побратим. Ми смо заједно радили и трговали, и кад сам га тако нашао, барем ћу чекати да га отпратим до гроба и да бацим земље на њ.”

Жена му рекне да ће му бити дуго чекати докле га стану сахрањивати, већ нека иде. Али он одговори:

“Боже сачувај! како бих ја оставио тако свога побратима? Чекаћу макар било три дана, докле га не сахране.”

Кад жена у кући каже то мужу полако, муж јој рече нека иде попу те му каже да је он умро, већ нека га носе у цркву, око које је по брду било и гробље, не ће ли побратим онда отићи. Кад жена отиде и то попу каже, поп са неколика човека дође, те онога назови мрца метну на носила, и однесавши га у цркву онако на носилима оставе га на сред цркве, да онде по обичају преноћи, пак ће га сутрадан опојати и сахранити. Кад поп с осталим људима пође из цркве, побратим каже да он побратима свога, с којим је толико много трговао и соли и хлеба јео, ни по што не ће оставити сама, него да ће га сву ноћ чувати. И тако остане у цркви. Ону ноћ ударе онуда некаки хајдуци који су нечије дворе били похарали, и много благо и рухо и оружје били

задобили; и кад буду поред цркве и виде унутра свећу где гори, рекну међу собом:

“Хајдемо у ову цркву да поделимо своју добит.”

Кад побратим види где људи с оружјем улазе у цркву, он се сакрије у један угао; а хајдуци ушавши унутра поседају и благо поделе све калпацима, а рухо и оружје како се могло. Око свега се погоде и намире, само остане једна сабља, за коју су гдекоји од њих мислили да вреди много новаца. Онда један узевши је у руке, скочи на ноге говорећи:

“Стани да је о овога мрца огледамо јели така као што је хвалите: ако му од једном осечем главу, баш је добра.”

Па онда пође к носилима, али се назови мртвац у један пут исправи и седне вичући:

“Мртви! камо те се?”

А побратим из угла:

“Ево нас, сви смо готови.”

Кад хајдуци то чују, онај побаци сабљу, а они други оставе своје делове на гомилама, па скоче и побегну без обзира. Пошто далеко отиду, онда рече харамбаша:

“О браћо за Бога! ми ходисмо по гори и по сваким местима и дању и ноћу, бисмо се с људима, и ударасмо на куле и дворове, и ни ода шта се не поплашисмо до ноћас од мртвих људи! Има ли који јунак међу нама да се врати натраг да види како је сад у оној цркви?”

Један вели: “Ја не ћу,” други вели: “Ја не смем,” трећи вели: “Ја бих волиј ударити на десет живих него ли на једнога мртвог,” док се најпоследње један не нађе те рече да ће он ићи. И он вративши се натраг привуче; се полагао под црквени прозор еда би што чуо, а у цркви побратими поделили све хајдучко благо и рухо и оружје, пак се најпоследње око два новца свадили и готово почупали. Хајдук испод прозора ништа друго није могао чути до вику:

“Камо мени два новца? Дај моја два новца!”

У томе онај што је био дужан опази хајдука под прозором, па брже боље руком кроз прозор те му зграби капу с главе, па је пружи побратиму:

“Аратос ти два новца! Ево ти за два новца.”

Кад хајдук види шта од њега би, он бежи без обзира, и дошавши у дружину пола мртав повиче:

“Браћо хвала Богу кад живи побегосмо! Ми благо делисмо калпацима, а сад устали сви мртви, па свакоме једва по два новца допало, а једноме ни то није могло изићи, него узеше моју капу те му дадоше за два новца.”

